

Vereniging Oud Oegstgeest presenteert:

HALFJAARLIJKS PERIODIEK VAN DE VERENIGING OUD OEGSTGEEST

7e JAARGANG No. 1

FEBRUARI 1995

Uw straatnaam verklaard	3
Een wandeling door Oegstgeest anno 1882	5
Afstammingsreeks 'Terug naar Oegstgeest'	7
De kinderen van Berlicum	13

Van woonhuis tot...	17
Bijnamen en benamingen te Oegstgeest (2)	23
In gesprek met...	24
Uit het archief gelicht	27
Uit het fotoalbum van... De Vereniging Oud Oegstgeest	30

COLOFON

Bijdragen:

Riet van Dort
Maria Fehmers-Schlatmann
Carla de Glopper
Herman Meijer
Ineke Oele-Kap
Yvonne Prins
G. Schwencke

Foto's/reproducties:

Archief Vereniging Oud Oegstgeest
Ineke Oele-Kap

Typewerk, vormgeving en opmaak:

Riet van Dort

Druk:

Drukkerij De Kempenaer
Oegstgeest

BESTUUR VAN DE VERENIGING OUD OEGSTGEEST

Ing. W.A. Berting, architect A.v.B. (wnd. voorzitter)

L. Rodenhuis (secretaris)

Terweeweg 116, 2341 CW Oegstgeest

Drs. J.J.P. Matze, r.a. (penningmeester)

Drs. I. Oele-Kap (lid)

contributie f 30,- per jaar

bankrekening nr. 56 69 41 538

losse nummers f 15,-

UW STRAATNAAM VERKLAARD

Noot: In deze rubriek worden alleen die straatnamen behandeld die op een of andere manier samenhangen met de geschiedenis van Oegstgeest.

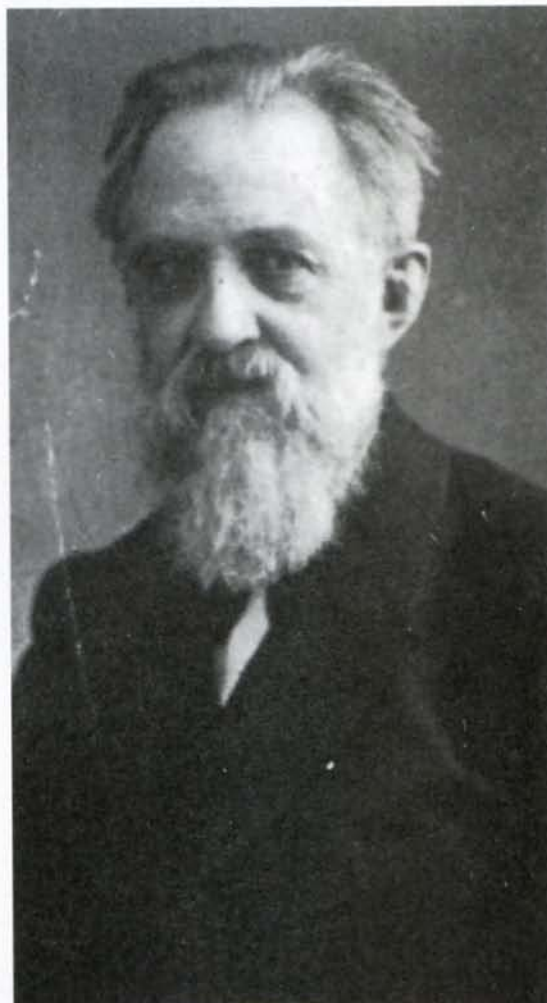
VAN GRIETHUYSENPLEIN

Genoemd naar J.G.M. van Griethuysen (1856-1933), van 1900-1930 burgemeester van Oegstgeest.

Jan Gijsbert Martinus van Griethuysen werd op 3 september 1856 te Tull en 't Waal geboren als zoon van een hervormd predikant. Hij werd gemeentesecretaris, eerst in Amerongen, later in Voorschoten, daarna burgemeester van Bleiswijk en Moerkapelle. Op 1 september 1897 werd de heer Van Griethuysen gemeentesecretaris van Oegstgeest, tijdens het burgemeesterschap van J.M. de Kempenaer. Hij heeft deze post bekleed tot zijn pensionering in 1930. Na het overlijden van de heer De Kempenaer werd J.G.M. van Griethuysen (die ook gemeentesecretaris bleef!) zijn opvolger als burgemeester van Oegstgeest en burgemeester van Voorhout. De laatstgenoemde functie heeft hij bekleed tot 1920. Burgemeester van Oegstgeest bleef hij tot 15 februari 1930. In 1925 werd zijn 25-jarig ambtsjubileum grootscheeps gevierd. Bij de 'lintjesregen' ter gelegenheid van Koninginnedag 1924 werd de heer Van Griethuysen benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Op 1 januari 1933 is hij overleden.

Het echtpaar Van Griethuysen-van Griethuysen (mevrouw stierf vrij jong in 1913) stichtte een voor onze begrippen omvangrijk gezin. Zij kregen in de loop der jaren negen dochters en twee zonen; vier kinderen werden in onze gemeente geboren. Om hen allen te huisvesten, lieten zij in Oegstgeest een villa bouwen in wat toen nog 'het Villapark' werd genoemd, vlak bij het nieuwe gemeentehuis (thans bekend als Wilhelminapark nr. 15).

Als burgemeester was de heer Van Griethuysen

Burgemeester J.G.M. van Griethuysen (1856-1933).

huysen strikt neutraal, onpartijdig in politiek opzicht. 'Politiek... niets voor de burgemeester', zei de voorzitter van het feestcomité bij het ambtsjubileum in 1925. Alom werd hij geroemd om de wijze waarop hij leiding wist te geven aan de raadsvergaderingen. En dan te bedenken, dat hij deze vergaderingen (in zijn functie van gemeentesecretaris) tegelijk nog moest notuleren!

Deze kwaliteiten kwamen hem ook goed van pas bij zijn activiteiten op maatschappelijk terrein, onder andere als (president-)kerkvoogd van de Hervormde gemeente. Ook de in Oegstgeest wonende dochters bliezen trouwens op dit terrein hun partijtje mee.

Grote veranderingen

In de dertig jaren van zijn burgemeesterschap hebben zich grote veranderingen voltrokken in ons dorp. Dat begon al met het betrekken van het nieuwe raadhuis, dat werd geopend met de installatie van de nieuw benoemde burgemeester op 28-2-1900. Kort daarop (1-1-1903) volgde de ingebruikneming van het 'Sanatorium Rijngest' (later omgedoopt tot Jelgersmakliniek). Weer drie jaar later volgde de opening van het post- en telegraafkantoor aan het Wilhelminapark (1-8-1906).

In 1909 kreeg de NZHTM toestemming de Zandsloot langs de Leidschestraatweg en de Geversstraat te dempen, later ook om de Rijnzichtweg te verbreden, en op de gedempte sloten en in de Schoolsteeg rails aan te leggen ten behoeve van de elektrische tram. Op 16-10-1911 werd de lijn Leiden-Katwijk in dienst gesteld, op 14-6-1912 die naar Noordwijk.

Ondertussen groeide de bebouwing van Oegstgeest. Van jaar tot jaar werd de straatverlichting uitgebreid. De laatste petroleumlampen werden vervangen door gaslantaarns. En in 1926 kreeg de Kerkbuurt zelfs elektrisch licht. Ook kregen steeds meer straten Duinwaterleiding.

In 1912 werd Oegstgeest het 'Idiotengesticht Voorgeest' rijker, op het terrein van Ende-

geest. In 1917 verrees aan de Leidschestraatweg de Zendingsschool. Daarentegen werd in 1915 de buitenplaats Duinzicht (het paleisje van Mgr. Van Wijkerslooth) afgebroken. In hetzelfde jaar verdween ook de tol van het Haagsche Schouw.

De in 1903 opgerichte Wilhelmina Vereniging, die op koninginnedag kinderspelen organiseerde, werd in 1909 (de koninklijke familie was inmiddels uitgebreid met een prinsesje!) opgevolgd door de Oranjevereniging.

Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog had voor Oegstgeest grote consequenties. Op 3-8-1914 werd een bataljon infanterie hier ingekwartierd, 1200 man! Het was maar voor korte tijd, want op 15-10-1914 vertrokken ze uit ons dorp, om plaats te maken voor een mnitrailleurafdeling van 100 man, die echter wel 100 paarden meebrachten... Gelukkig was de gemeente in die dagen aanmerkelijk rijker aan weiland dan tegenwoordig. Of had Oegstgeest voor al deze gasten stalruimte over? Ik zou het niet weten.

Zonder veel slag of stoot ging op 1-1-1920 een niet onaanzienlijk deel van ons grondgebied over in handen van de gemeente Leiden, die hier de Raadsherenbuurt en de Vogelbuurt zou bouwen. Desondanks mocht burgemeester Van Griethuysen (op 7-5-1928) de 6.000ste ingezetene begroeten van een gemeente die inmiddels (in 1926) ook nog een tandarts en een apotheek rijker was geworden.

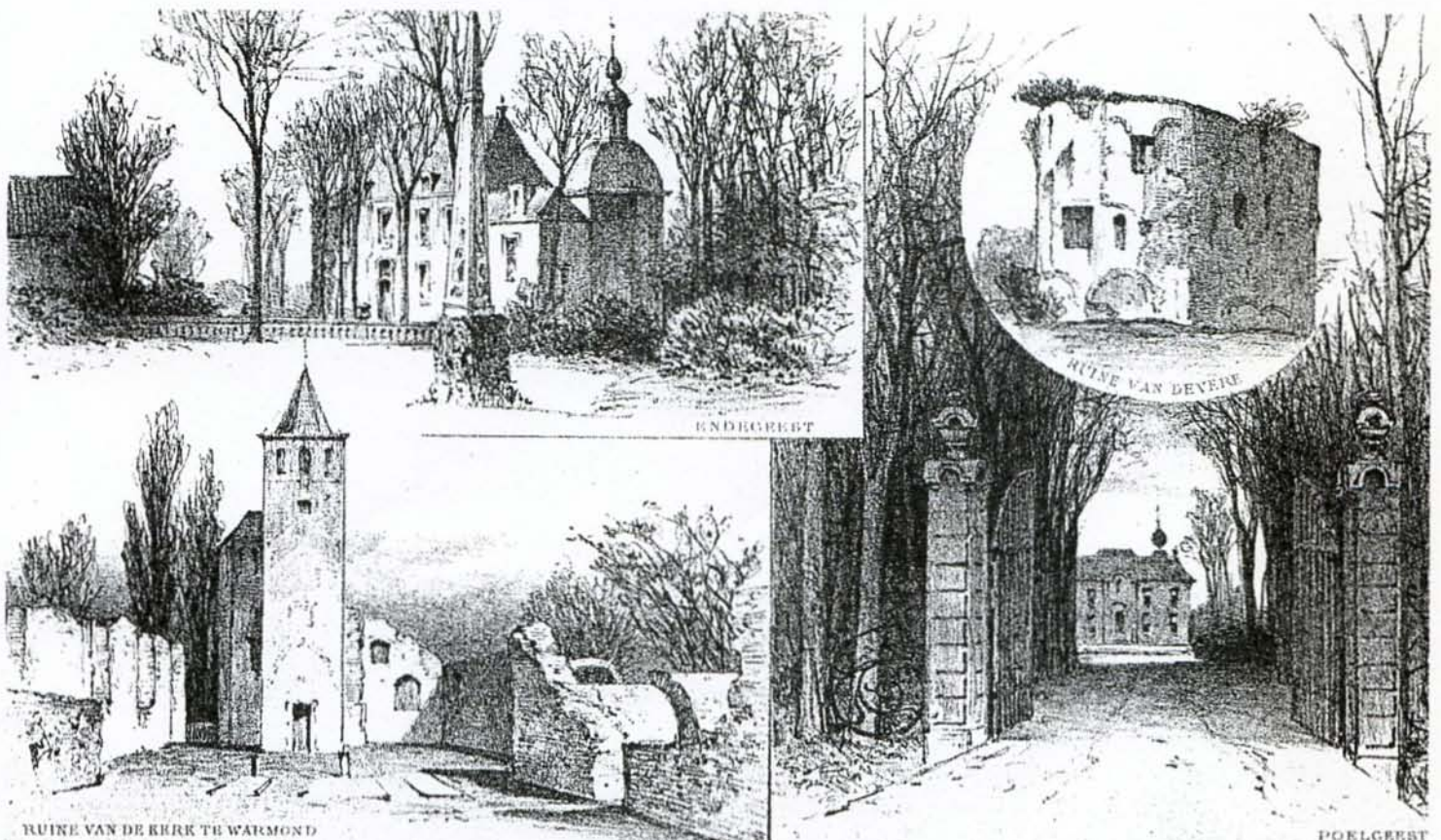
G. Schwencke.

EEN WANDELING DOOR OEGSTGEEST ANNO 1882

"De weg van Rijnsburg naar Oegstgeest loopt door vlakke velden, grootendeels langs het Nieuwe Kanaal, dat de Warmonder Lee met de uitmonding van den Rijn verbindt. Wij hebben er een ruim uitzicht op de duinen van Noordwijk, de torens van Warmond en Sassenheim, den steenklomp van Teylingen, de bosschen van Endegeest. Links van ons, op vrij grooten afstand, ligt de boerderij Kloosterschuur, een der hoeven van de abdij. Voor ons, op een hoogte, steekt het kerkje van Oegstgeest boven de boomen uit. Zijn wij 't genaderd, dan zien wij, dat het van het dorp door het kanaal is gescheiden. De grond er om heen leverde, volgens Oudaan, vrij wat scherven van Romeinsch aardewerk en men giste, dat ook hier een burcht had gestaan. Latere ontgravingen bragten echter geen bewijzen daarvoor aan het licht. Het gebouw zelf - een nette kruis-kerk, met

klimop ten deele begroeid - heeft niets opmerkelijks meer. Gold de kerk van Oegstgeest voor een der oudsten van Holland, in de tegenwoordige is niet veel daarvan meer te vinden. Bij 't beleg van Leiden in 1574 werd het eerwaardige bedehuis, dat intusschen, volgens de nog voorhanden afbeeldingen, ook reeds uit den tijd der Gothiek afkomstig was, nagenoeg geheel verwoest, en naar het schijnt is bij den herbouw, omstreeks 1666, van zijn steenen weinig of geen gebruik gemaakt. Wij vinden althans aan de muren geen bouwstoffen, die van oude herkomst blijken te zijn. ¹⁾ De zware Romaansche toren van duifsteen werd in 1825 afgebroken, terwijl de kerk belangrijke vernieuwingen noodig had. Zij heeft van binnen een houten tongewelf, een bank met gesneden wapens uit het jaar 1689 en eenige geschilderde glazen. 't Merkwaardigst is een gebroken

Uit: 'Wandelingen door Nederland met pen en potlood'

doodkist van rooden zandsteen, in de nabijheid gevonden en thans op het koor bewaard. ²⁾ Op het kerkhof is het graf-gesteente van jhr. D. T. Gevers van Endegeest, wien de heerlijkheid behoorde en wiens naam er in dankbare herinnering leeft.

De huizen van het dorp strekken zich over een lengte van 3/4 uur tusschen de kerk en de stad Leiden uit. In de Kerk-buurt en de Leidsche buurt zijn zij het meest aaneen gebouwd; overigens zijn zij verspreid en door weiden, akkers, tuinen, bollenland, boerderijen en buitenplaatsen afgewisseld. Langs den weg vinden wij de heerenhuizen de Grunerei - het oude Grunerie, door jhr. de Mamuchet ge-bouwd en naar eene zijner heerlijkheden in Frankrijk genoemd - met hoog en statig hout, maar naar het schijnt in verval; voorts Bijdorp, Wildhoef en Veldzigt en het deftige Duinzigt, thans een klooster. 't Was vroeger het paleis van den baron van Wijckerslooth van Schalkwijk, bisschop van Curium i.p.i., een' man om onbekrompen weldadigheid geroemd. Een gedeelte van het schoone plantsoen, dat het witte huis omringt, wordt beslagen door uitgestrekte klooster- en schoolgebouwen.

Hier slaan wij den zijweg in, waaraan het gemeentehuis ligt, om langs den Hofdijk het aanzienlijk landgoed Oud-Poelgeest te bereiken. Vóór dat wij echter den Hofdijk opgaan, komen wij een' verwaarloosden uitleg voorbij, die blijkbaar tot een voormalige buitenplaats behoort. Een kleine smakelooze kolom staat er op een verwilderd grasperk. Het vervallen hek is geen hinderpaal om het schamele gedenkteeken te gaan bezigtigen, dat de herinnering levendig moet houden aan den vermaarden Daniel Wijttenbach en zijn geleerde huisvrouw Johanna Galliën. ³⁾ Hier, op hun hofstede de Hoogenboom, hebben zij geleefd, zijn zij gestorven en begraven. Wijttenbachs roem heeft aan geen monument van hout of steen behoefte, maar als toch een dergelijk zichtbaar teeken ter zijner eere voor het nageslagt werd opgericht, dan mogt in deze eeuw van standbeelden en gedenksteen wel iets beters voor hem overschieten, dan een armoedig zuiltje te midden van een wildernis !"

Ineke Oele-Kap

Overgenomen uit:

Wandelingen door Nederland met pen en potlood, door J. Craandijk, Pred. bij de Doopsgezinde Gem. te Rotterdam en P.A. Schipperus, ⁴⁾ Kunstschilder aldaar, zesde deel, Haarlem H.D. Tjeenk Willink, 1882, pp. 246 t/m 248.

Noten:

- 1) Dit is niet geheel waar. De kerk is herbouwd op de oude fundamenten en de buitenmuren vertonen hiervan nog duidelijk de sporen.
- 2) Deze sarcofaag is uit het koor verdwenen. Het is niet bekend waar hij zich nu bevindt.
- 3) Haar officiële naam luidde Daniel Jeanne Galliën; haar roepnaam was Jeannette. Zij was een volle nicht van Daniël Wijttenbach, met wie zij in 1817 in het huwelijk trad. Daniël Wijttenbach overleed in 1820 te Oegstgeest; Jeannette in 1830.
- 4) Pieter Adrianus Schipperus (*Den Haag 1840, +Rotterdam 1929) was als kunstschilder autodidact. Hij werd geroemd om zijn aquarellen en gaf les aan de Academie te Rotterdam. Zijn werk is in tientallen musea vertegenwoordigd.

AFSTAMMINGSREEKS "TERUG NAAR OEGSTGEEST"

Hoe komt mijn zoon, Freek Norbert van der Heemst (geboren 5 april 1973), een nazaat van een bezitter van Endegeest (1510-1535) na een aantal eeuwen in Oegstgeest terecht?

Als geboren Haarlemse (1951) ben ik, Yvonne Prins, via Leiden (1952) in 1960 naar Oegstgeest verhuisd, waar mijn vader werkzaam was bij het Marine Elektronisch Bedrijf, nu Marine Elektronisch en Optisch Bedrijf (MEOB). Na de lagere school "Flora-school", MULO en HAVO doorlopen te hebben, ging ik werken als chemisch analiste bij Sikkens in Sassenheim. In Noordwijk ging ik in de weekends uit. Op een zaterdagavond in augustus 1971 ontmoette ik in dancing "Duna Deli" mijn eerste man Frans van der Heemst. Hij was geboren en getogen te 's-Gravenhage. Na een jaar verkering gehad te hebben, besloten Frans en ik te trouwen. Dit geschiedde in 1972 te Oegstgeest. Helaas was er geen woonruimte beschikbaar in deze gemeente, zodat wij bij mijn ouders introkken. In het huis van mijn ouders te Oegstgeest werd onze zoon Freek op 5 april 1973 geboren. In oktober van datzelfde jaar verhuisden wij naar Zoetermeer, omdat wij daar een flat aange-

boden kregen. Na dertien jaar in deze gemeente gewoond te hebben, keerde ik, inmiddels gescheiden, met mijn twee kinderen weer naar Oegstgeest terug. Ik was al die tijd als woningzoekende in deze gemeente ingeschreven gebleven.

In de jaren in Oegstgeest en Zoetermeer was ik zeer geïnteresseerd geraakt in geschiedenis en genealogie. In de jaren tachtig ben ik geschiedenis gaan studeren aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Genealogie was mijn hobby, een hobby, waarvan ik mijn beroep heb kunnen maken. Ik werk nu al weer zes jaar part-time bij het Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage, eerst als studiezaalmedewerkster, nu voor de afdeling "onderzoek en inlichtingen". Ik heb onderzoek gedaan naar mijn eigen voorouders en naar die van familie en bekenden. De meeste voorouders van mijn eerste man (van vaderszijde) woonden in Den Haag. Eén van die Haagse voorouders, Johan van Geesdorp, huwde een vrouw, afkomstig uit Leiden. Deze vrouw, Geertruid van Craecken van der Laen, is een nazaat van Engelbrecht Jacobsz van Berckel, bezitter van Endegeest in de periode 1510 tot 1535.

De afstammingsreeks "Terug naar Oegstgeest" is als volgt ontstaan:

I. Engelbrecht Jacobsz van Berckel, bezitter van Endegeest onder Oegstgeest, 1510-1535, overl. 28.1.1535, zoon van Jacob van Berckel Engelbrechtsz. en N.N., tr. 21.9.1494 Maria Paets van Sonneveld, overl. 25.5.1544, dochter van Jan Hendrik Paedsensz van Sonneveld (schepen van Leiden 1445-1449, burgemeester 1450-1453, 1464-1472) en Geertruyt Sijbrantsdr. Ruygrok van der Werve.

Engelbrecht werd de bezitter van Endegeest na het overlijden van zijn oom Dirck Engelbrechtsz van Berckel, die hem dit huis, bij gebrek aan kinderen, als leen had nagelaten. Dirck Engelbrechtsz van Berckel, bezitter van Endegeest van 1489 tot 1510, woonde in de wintermaanden in Leiden en bracht de zomer door op Endegeest, waar hij het ambt als schout van de heerlijkheid Oegstgeest uitoefende.

Uit dit huwelijk:

II. Geertruyt Engelbrechtsdr. van Berckel, geb. 28.6.1504, overl. 10.2.1579, erft de goederen van haar broer Jacob, o.a. een tiend in Oegstgeest en een hofstede te Koudekerk, tr. ca. 1590

Willem van der Laen, geb. voor 1496, overl. voor 22.4.1533 in Italië, begraven in de kapel van de hertog van Frasa.

Willem van der Laen, zoon van Philips van der Laen Joostensz (o.a. Leids schepen 1498/'99 en 1499/1500 en burgemeester 1501/'02) en Catharina Pieter Bouwensz.dr., was welgeborene van Rijnland in 1530. Hij vertrok wegens een grote schuldenlast uit Holland. Hij liet meer schulden na dan goederen. Zijn kinderen werden bij zijn schoonouders opgevoed.

Uit dit huwelijk:

III. Philipp(ot)e van der Laen, overl. Leiden 16.6.1564, waarschijnlijk begraven St. Pancraskerk bij St. Anna Altaar, tr. vóór 29.11.1560 (huw. voorw 28.12.1561) Hendrick van Craecken, geb. ca. 1530, overl. tussen 18.9.1587 en 2.11.1591, zoon van mr. Willem Schuyten en Florentia van Craecken. Hendrick van Craecken tr. (2) (huw. voorw. 1567) Catharina Lievensdr. van Boschhuysen, geb. 26.1.1549, overl. 9.8.1572, begraven St. Pancraskerk Leiden, op het hoogkoor.

Uit het huwelijk Van der Laen / Van Craecken:

IV. Willem van Craecken en van der Laen, geb. Leiden ca. 1554, begraven Pieterskerk Leiden 16.11.1603, otr. Leiden (raadhuis) 27.12.1586 Margaretha Simonsdr. (Byman) overl. Leiden 13.11.1603, begraven Pieterskerk Leiden, dochter van Symon Pouwelsz, boekverkoper, overleden voor 1586 en Adriana Rijckendr. (Burggraafs)

De uiterste wil van Willem van Craecken van der Laen werd op schrift gesteld door notaris Philips Laurensse te Leiden op 23 oktober 1599, in het huis van de testateur "op te hogelantsche nyewestraet". Gegevens omtrent de boedel en de goederen, die dit echtpaar naliet, zijn te vinden in het weeskamerarchieef van Leiden (nr. 2436).

Uit dit huwelijk:

Geertruyt van Craecken van der Laen, geb. Leiden 8.12.1590 (zaterdag), overl. Den Haag 3.7.1669, begraven aldaar in de Grote Kerk 8.7.1669, tr. Leiden 29.11.1611 Johan van Geesdorp, overl. Den Haag 27.12.1648, zoon van Cornelis Fransz van Geesdorp en Johanna Pauw.

Johan van Geesdorp was schepen van Den Haag (nov. 1647- dec. 1648) en deurwaarder van het Hof van Holland (1621, 1627).
In 1627 bewoonde hij een huis op de Groenmarkt, zijn vermogen bedroeg toen f 12.000.

Uit dit huwelijk:

VI. Albertus van Geesdorp, geb. na 13.11.1611, overl. Den Haag 23.3.1669, begraven Den Haag Grote Kerk 27.3.1669, tr. (1) Alida Versijden, tr. (2) Den Haag Loosduinse gereformeerde kerk 15.3.1665 Cornelia van den Burch (Burgh), ged. Alkmaar 19.9.1627, dochter van Johan Bartholomeus van den Burgh, "piqueur" te Alkmaar, wonende "Koorstraat" aldaar en Beatrix Bartholomeus van Groenesteyn. Dit echtpaar huwde te Den Haag in de Grote Kerk 15.10.1617. Cornelia was een eerste maal gehuwd geweest met Jacobus Moleneysser, wonende te Den Haag, "apothecaris" (huwelijk te Alkmaar 8.11.1654)

Uit huwelijk 2:

VII. Geertruid van Geesdorp, ged. Den Haag Grote kerk 14.3.1666, overl. Den Haag, begraven

ge met de Confectie van den inge notaris
 en van den blyfscap van te worden een off
 metten gelyc in den inge notaris forma, ad
 gedane by effort van den inge notaris
 presentie van Willem van Liffelen
 Françoise "Zagelbaast" als getuigen sijn
 gelyc

Lambert Pijfel
 ged. trouw van Geesdorp

Hoogerbaard
 is notaris Willem van Liffelen

Thibaut

1721

Het slot van het testament van Lambert Pijfel en Geertruij van Geesdorp, verleden op 26.7.1721 voor notaris Willem Thibaut te Den Haag (oud notarieel archief Den Haag, nr. 1594) (VII).

pro deo Rijswijk (Z.H.) 5.2.1740, tr. Den Haag Grote kerk 9.11.1687 Lambert Pijfel (Pijssel), j.m. van Rijswijk in de Betuwe. Hij deed 18.6.1686 de eed als burger van Den Haag.

Uit dit huwelijk:

VIII. Anthony Peysel, ged. Den Haag Grote kerk 2.6.1697, tr. Voorburg 8.7.1721 Anna Maria Muyters (Maria de Muyl/ Mutt)

Uit dit huwelijk:

IX. Anthony Peyzel, ged. Den Haag Nieuwe kerk 12.9.1730, tr. Den Haag Hoogduitse kerk 9.5.1751 Maria Duynevelt, ged. Den Haag Grote kerk 19.12.1725, dochter van Alexander (van) Duinevelt en Anna Margrita Steeg(h)man.

Uit dit huwelijk:

X. Maria Johanna Peyzel (Maria Pijfel), ged. Den Haag Grote kerk 24.2.1754, overl. Den Haag in het Nederduits gereformeerd diaconiehuis 11.8.1814, tr. Den Haag Hoogduitse kerk 29.9.1776 Hermanus Schouten, ged. Den Haag Grote kerk 27.7.1746, overleden voor 11.8.1814, zoon van Gerrit Schouten en Johanna de Jong.

Uit dit huwelijk:

XI. Johanna Gerritje Schouten, ged. Den Haag Grote kerk 8.1.1775, overl. Den Haag 1.4.1857, tr. (1) Den Haag Nieuwe kerk 23.4.1797 Jacobus van Stade, ged. Den Haag 6.2.1760, "subiet overleden", begraven Den Haag Noorderkerk 22.1.1806, meestermetelaar, zoon van Cornelis van Stade en Alida Hulst, tr. (2) Den Haag 11.9.1816 Johannes Brouwer, verwer.

Uit huwelijk 1:

XII. Cornelis van Stade, ged. Den Haag Grote kerk 25.3.1798, overl. Den Haag 20.11.1875, verwer, tr. Den Haag 20.7.1825 Martina van Geel(en), geb. Den Haag 16.9.1800, ged. Den Haag Grote kerk 28.9.1800, overl. Den Haag 27.6.1853, dochter van Johannes van Geelen en Neeltje Krul.

Uit dit huwelijk:

XIII. Heintje van Stade, geb. Den Haag 2.10.1836, overl. Den Haag 24.3.1910, tr. Den Haag 26.11.1862 Wilhelmus Nicolaas Hen(d)ricus de Zwart, geb. Den Haag 14.4.1836, overl. Nootdorp 13.8.1924 arbeider gasfabriek, stoker, zoon van Johannes Carel de Zwart, kleermaker en Henrica Visbag.

Uit dit huwelijk o.a. de twee kunstschilders Pieter en Willem de Zwart (Haagse school) en:

XIV. Henrica Johanna Cornelia Catharina de Zwart, geb. Den Haag 21.9.1872, overl. Den Haag 30.12.1962, tr. Den Haag 23.9.1891 Gerardus Bernardus van der Heemst, geb. Den Haag 19.5.1871, overl. Den Haag 22.5.1926, timmerman, zoon van Bernardus Johannes Nicolaas van der Heemst, schoenmaker en Hillegonda Somers.

Uit dit huwelijk:

XV. Gerardus Bernardus van der Heemst, geb. Den Haag 21.8.1893, overl. Den Haag 23.11.1967, elektrotechnisch ingenieur 2e klasse GEB, tr. Den Haag 11.1.1922 Catharina

Schilderij van Willem de Zwart (zoon van Wilhelmus Nicolaas Hen(d)ricus de Zwart en Heintje van Stade (XIII): 'portret van zijn grootmoeder' (= Henrica Visbag, zie XIII).

Ets, 'zelfportret' van Pieter de Zwart, (broer van Willem de Zwart, zie XIII).

Hendrina Elisabeth Simonis, geb. Den Haag 6.3.1898, overl. Rijswijk (Z-H) 20.7.1983, nazaat van Prins Maurits ("Bloedverwanten van Prins Maurits", door dr. A.W.E. Dek, Rotterdam 1993, blz. 267), dochter van Petrus Johannes Franciscus Simonis, stoffeerder bij Pander te Den Haag en Petronella Brizee.

Uit dit huwelijk:

XVI. Petrus Johannes Franciscus van der Heemst, geb. Den Haag 28.9.1926, ambtenaar gemeente 's-Gravenhage, tr. Den Haag 8.12.1948 Norma Mallant, geb. Malang (NI) 25.8.1929, dochter van Adrianus Petrus Mallant, onderluitenant in voormalig Nederlands Indië en Frederika Haholy.

Uit dit huwelijk:

XV. Frans Peter Gerard van der Heemst, geb. 's-Gravenhage 8.5.1949, systeemtechnicus P.T.T., tr. Oegstgeest 27.9.1972 (gescheiden Oegstgeest 20.7.1983) Yvonne Margaretha Prins, geb. Haarlem 26.6.1951, medewerkster C.B.G., dochter van Hendrik Prins en Berendina Braam.

*In de avond van 5 april 1973 om
8.04 uur zijn wij verblijd met de
geboorte van onze zoon*

Freek Norbert

Wij noemen hem

Freek

*Frans van der Heemst
Yvonne van der Heemst-Prins*

*Oegstgeest,
Narcissenlaan 188*

Bericht van de geboorte van Freek Norbert van der Heemst (XVI) te Oegstgeest.

Uit dit huwelijk:

XVI. Freek Norbert van der Heemst, geb. Oegstgeest 5.4.1973

Yvonne Prins

BRONNEN EN LITERATUUR:

- Gemeentearchief Leiden: doop-, trouw- en begraafregisters en weeskamerarchief.
- Gemeentearchief 's-Gravenhage: registers van de burgerlijke stand, bevolkingsregister, doop-, trouw- en begraafregisters en notarieel archief.
- Regionaal Archief Alkmaar: doop-, trouw- en begraafregisters, notarieel en rechterlijk archief Alkmaar.
- Centraal Bureau voor Genealogie: familiedossiers Craecken van der Laen en Pijzel (coll. J. Hoek)

Dröge, J., *Kasteel Endegeest, een geschiedenis van het huis, de tuin en de bewoners* (Leiden 1993).

Bijleveld, W.J.J.C., 'Geschiedenis van het Kasteel Endegeest', *Leids Jaarboekje* 6 (1909) 1-44.

Scheen, P.A., *Lexicon Nederlandse Beeldende kunstenaars 1750-1880* ('s-Gravenhage 1981).

De Navorscher 45, Nieuwe serie 28 (Nijmegen 1895, blz. 639 t/m 646.

Nederlandsch Archief voor Genealogie en Heraldiek, 2, blz. 69 t/m 71; 81 t/m 84; 109 t/m 113; 127 t/m 130; 165 t/m 167 en 173 t/m 175.

De Nederlandsche Leeuw CX (1993). blz. 109 t/m 148 en 227 t/m 240.

Ons Voorgeslacht, 26 (1971) blz. 12 t/m 13 en jrg. 44 (1989), blz. 499.

Gens Nostra, 49 (februari 1994), blz. 53 t/m 74.

Kunst & Revue, maandblad over kunst en antiek, 5e jaargang nr. 3 (1979), blz. 45 t/m 49.

DE KINDEREN VAN BERLICUM

In de september-editie 1990 van dit tijdschrift beschreef G. Schwencke in de rubriek 'Uw straatnaam verklaard' de Berlicumstraat. Het dorp Berlicum, gelegen ten (zuid-)oosten van Den Bosch, werd bij het oprukken van de geallieerde troepen in 1944 zwaar beschadigd. Na de oorlog werden verscheidene getroffen gemeenten in Noord-Brabant en Limburg 'geadopteerd' door gemeenten boven de grote rivieren. Oegstgeest adopteerde Berlicum, en in december 1945 kwam een groep kinderen uit Berlicum voor drie maanden naar Oegstgeest.

Een terugblik.

Zuid helpt Noord

Het zwaar beschadigde Berlicum werd in de tweede helft van oktober 1944 bevrijd. Het gebied boven de rivieren maakte hierna nog een barre en hongerige winter door. In de provincies Noord- en Zuid-Holland en Utrecht heerste grote voedselschaarste. In de bevrijde gebieden werden in het kader van de actie 'Zuid helpt Noord' maatregelen genomen om - zodra de noordelijke gebieden bevrijd zouden zijn - voedsel te kunnen zenden. Die hulp werd ook, na een moeizame start, na de bevrijding daadwerkelijk verleend.

Op 2 juni 1945 werd het voedsel, dat in de gemeente Berlicum was opgeslagen voor het hiervoor vermelde doel, naar het noorden vervoerd. De drie Berlicumse jeugdstandsorganisaties hadden aan het inzamelen een belangrijke bijdrage geleverd. Totaal werd 8.000 kilo levensmiddelen verzameld, waaronder boter, spek, ham, eieren en een hoeveelheid artikelen van de bon, terwijl tevens een bedrag van ruim f 480,- werd opgehaald.

Noord helpt Zuid

Omgekeerd ontstond er later een actie 'Noord helpt Zuid'. Verscheidene gemeenten besloten een materieel zwaar getroffen Brabants of Limburgs dorp te hulp te komen door allerlei goederen, zoals huisraad en kleding, ter beschikking te stellen. Berlicum werd geadopteerd door Oegstgeest,

Sassenheim en enige tijd later door Soest. Eind juli 1945 kwam het eerste schip, via de inmiddels weer geopende Zuid-Willemsvaart, met hulpgoederen vanuit Sassenheim in het zwaarghavende en leeggeplunderde Berlicum aan.

Nadat de goederen waren uitgedeeld onder de hulpbehoevenden verscheen er in het Berlicumse weekblad 'Onder de Toren' een bericht onder de kop 'Oegstgeest adopteert Berlicum'. De plaatselijk leider van de H.A.R.K. (Hulp Actie Rode Kruis) van Berlicum schrijft dat in Oegstgeest een actie op touw is gezet, die 'klinkt als een klok'.

Contacten Oegstgeest - Berlicum

In Oegstgeest rijdt gedurende twee dagen een geluidswagen door het dorp om de bevolking op te wekken vooral 'goede spullen' af te staan.

Op woensdag 8 augustus brengt een aantal Berlicumse jongens en meisjes, in Brabantse klederdracht, een bezoek aan Oegstgeest om mee te werken aan het slagen van de inzameling. 's Morgens om kwart over zes vertrekt er een vrachtwagen uit Berlicum. Na een langdurige, maar voorspoedige reis op de vrachtbak arriveren de deelnemers even over twaalf in Oegstgeest, waar de vlaggen wapperen. Een Berlicumse jongedochter biedt het Oegstgeester gemeentebestuur bloemen aan, waarna de deelnemers in hotel 'Het Witte Huis' een maaltijd wordt aangeboden.

Enkele dagen later arriveren de eerste schepen met goederen in Berlicum. Op 24 oktober wordt het Oegstgeester hulpverleningscomité ontvangen door het gemeentebestuur van Berlicum. Het comité biedt kinderen van zwaar getroffen gezinnen een verblijf van drie maanden aan bij een gastgezin in Oegstgeest. Vooral voor degenen, die slecht gehuisvest zijn, is dit een aantrekkelijk aanbod.

Goed gewassen en gekamd

Op 15 december 1945 vermeldt het Berlicumse reeds genoemde blad:

"Wij delen de ouders mede, dat de kinderen die uitgezonden worden naar Oegstgeest a.s. Dinsdag om 9.00 uur vertrekken. De kinderen moeten echter om 8 uur aanwezig zijn in het parochiehuis. De ouders worden verzocht de kosten van deze uitzending dan tevens te voldoen."

Duidelijke instructies waren hieraan voorafgegaan. Zo diende ieder kind tot in de puntjes verzorgd in het parochiehuis te arriveren. Hieronder werd verstaan 'goed gewassen en gekamd, geknipte haren, goed kort en schone nagels'. Bovendien moest ieder kind 's morgens schoon ondergoed aangetrokken hebben.

Een lijst van het hoogst nodige

Het Berlicumse Comité Kinderuitzending stelde daarnaast een lijst op van het 'hoogst nodige', dat elk kind bij zich moest hebben:

- 1 tandenborstel met tandpasta en kam
- kerkboek en rozenkrans
- 1 paar draagbare schoenen
- 1 paar klompen
- 1 winterjas
- 1 muts of pet
- 1 das plus handschoenen
- minstens 2 stel ondergoed
- minstens 1 pyjama of nachtpajon

- minstens 2 paar kousen
- minstens 3 zakdoeken
- 1 Zondagse jurk (of broek met blouse of trui)
- 1 daagse jurk (of broek met blouse of trui)
- minstens 1 schort
- distributiebonnen - distributiestamkaart met inlegvel, wat postpapier en potlood.

Dit alles moest verpakt zijn in een koffertje (of stevig pakpapier), waarop duidelijk aangegeven: naam en adres van het kind. Gezinnen, waarvan méér dan één kind werd uitgezonden, moesten de goederen van ieder kind afzonderlijk verpakken.

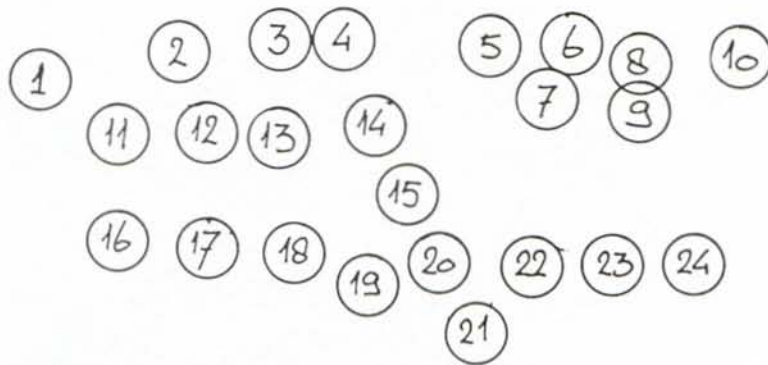
Wilde, ongetemde kinderen

In de krant van 9 februari 1946 wordt vermeld:

"Met de meeste kinderen gaat het goed. Toch is de kinderuitzending, zeker als het naar particulieren gaat, een groot liefdeswerk. Voor de pleegouders, die een pleegkind aannemen is het een werk van barmhartigheid, want de moeilijkheden zijn legio. Men moet zorgvuldig uitkiezen in welke omgeving een kind terecht komt, anders zal dit bij kinderen, die minder meegaand van karakter zijn, licht aanleiding tot moeilijkheden geven. Men moet b.v. ervoor zorgen, dat wilde, ongetemde kinderen uit rommelige huishoudens (goei volk, maar rauw: zegt het spreekwoord) niet in pijnlijk nauwkeurige huishoudens terecht komen. Mogen onze kinderen de goede naam die Brabant de laatste jaren met grote moeite en offers veroverd heeft eer aandoen."

Voor het eerst zagen zij de zee

Een bijzonder uitstapje voor de kinderen van Berlicum was een tocht naar het strand onder leiding van de Oegstgeester kapelaan J.C. Loerakker (kapelaan te Oegstgeest van 1944-1949) en onderwijzer Van Schayk van

De kinderen van Berlicum aan het strand. We zien: 1. meester Van Schayk, 3. Jo Langenhuysen, 3. Harrie v.d. Steen, 4. Hans van Gemert, 5. Riet van Casteren, 6. Frans v.d. Aa, 7. Guus Doedee, 8. Annie v.d. Leest, 9. Christ Pennings, 10. Kapelaan Loerakker, 11. Bert van Vugt, 12. Tinus v.d. Zanden, 13. Bert v.d. Broek, 14. Jet v.d. Plas, 15. Mien v.d. Aa, 16. Mieny Verhagen, 17. Sjaan Verhagen, 18. Rieki de Kemp, 19. Riek Venrooy, 20. Jet van Zogge1, 21. Annie van Zogge1, 22. Tineke Smulders, 23. Betsie Strik, 24. Sjaan Schouten.

de Oegstgeester Willibrordschool. Geen van de kinderen had de zee eerder gezien. Als heel bijzonder werd ervaren dat het zee-water tot aan de lucht reikte.

Ongetwijfeld zullen er nog Oegstgeest-naren zijn, die zelf (of wellicht hun ouders) kinderen uit Berlicum in huis hebben gehad. Misschien herinneren zij zich de namen van hun logéetjes, of zelfs hun uiterlijk (zie foto)?

Bekend om bloemen- en bollenteelt

Zoals Oegstgeest een Berlicumstraat heeft, zo kreeg Berlicum in 1949 een Oegstgeestsestraat als aandenken aan de na-oorlogse

wederopbouwfase, die toen nog heerste in het dorp.

In Berlicum werd ons dorp toen als volgt omschreven:

"Oegstgeest is een, westelijk van Leiden gelegen, Zuidhollandse gemeente die ongeveer 11.000 inwoners telt. Het is een belangrijke forensenplaats met 61% protestanten, 27% rooms-katholieken en 12% zonder godsdienst (voor die tijd waarschijnlijk zeer relevante informatie - RvD). Het dorp is bekend om zijn bloemen- en bloembollenteelt."

Riet van Dort

Voornaamste Bron:

'Rondom de Plaets', Kwartaaluitgave van Heemkundekring 'De Plaets', Berlicum, vijfde jaargang, nummer 3, 1994 (met dank aan Wim van der Heijden, Berlicum).

VAN WOONHUIS TOT...

Oegstgeest in heden en verleden

Aflevering 12

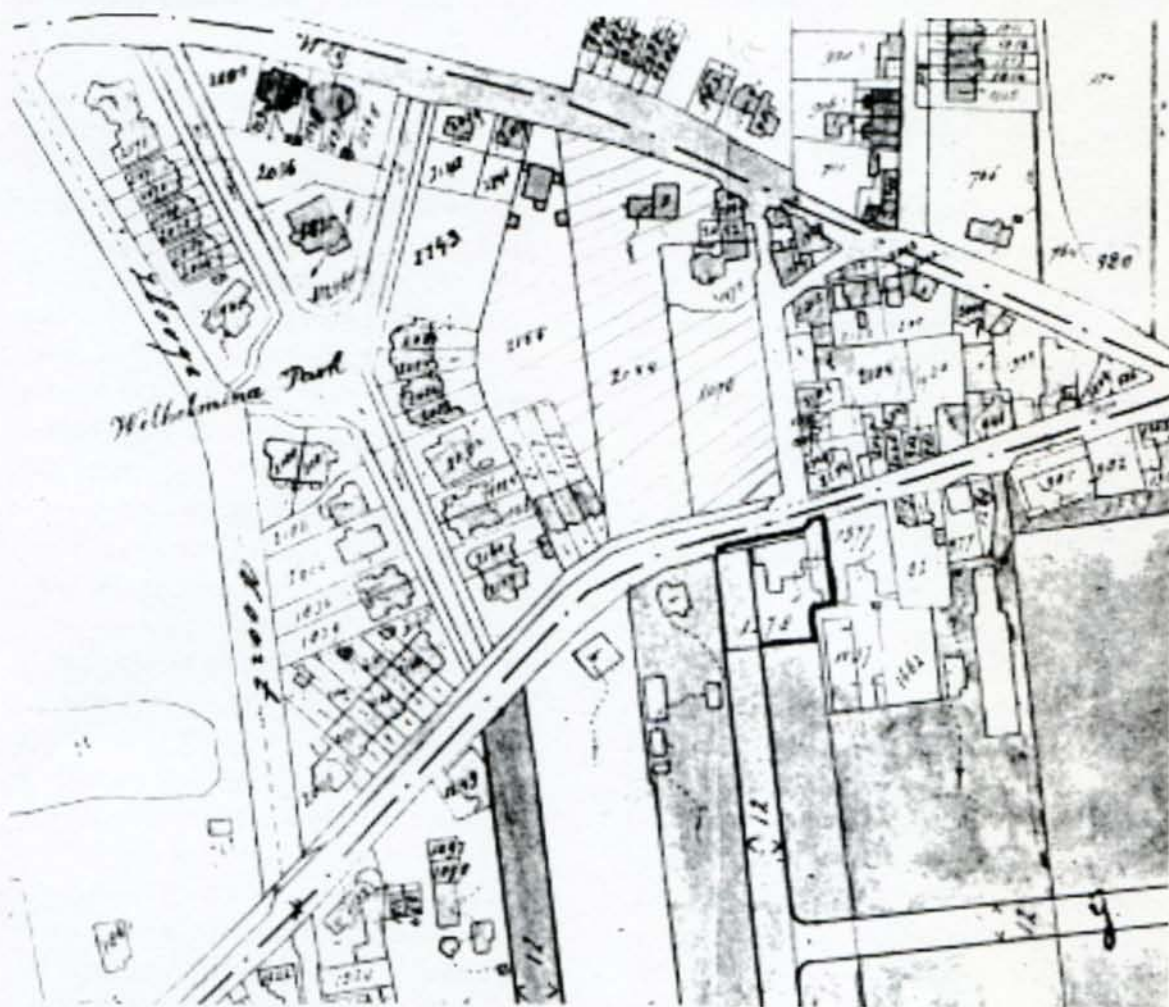
In deze aflevering zal aandacht worden besteed aan het pand dat tot juli 1986 op de hoek van de Deutzstraat en de Rhijngeesterstraatweg heeft gestaan, evenals aan het ernaast gelegen 'Rozenhage'. Tegenwoordig bevindt zich hier een parkeerterrein van de Firma Kamsteeg.

Rhijngeesterstraatweg 20

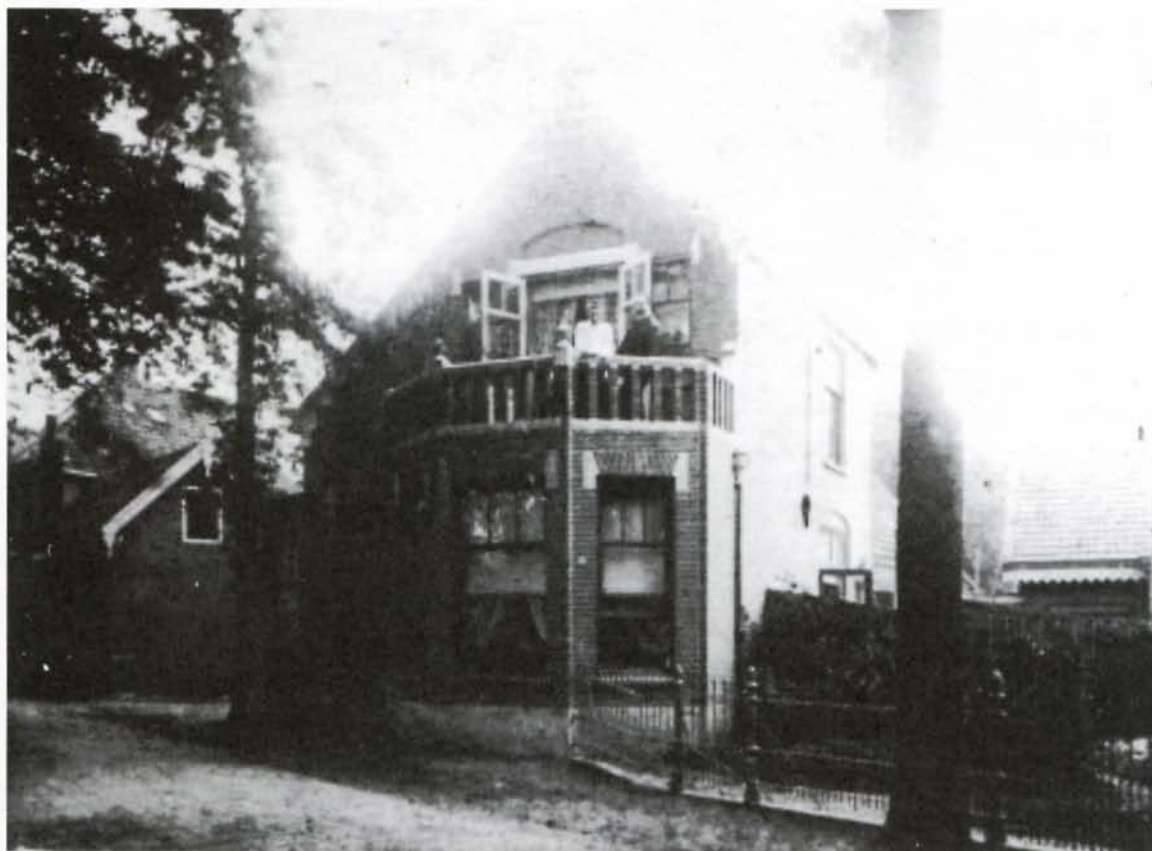
De vroegst bekende bewoner van het pand dat op de hoek van de Rhijngeesterstraatweg en de Deutzstraat heeft gestaan is de familie Van Meurs. Hermanus Jan Willem

van Meurs (*Rotterdam 1875, + Oegstgeest 1945) kwam in november 1901 vanuit Rotterdam naar Oegstgeest. Kort daarvoor, op 30 oktober 1901, was hij in Rijnsburg in het huwelijk getreden met Neeltje Weersma (*Poppingawier 1869). Hermanus van Meurs was als boekhouder in dienst bij bollenhandel Kromhout die aan de Rhijngeesterstraatweg (achter het huidige nummer 161) was gevestigd. Later werd hij adjunct-inspecteur bij een levensverzekeringsmaatschappij.

Zijn echtgenote Neeltje was sinds augustus

Afbeelding 1: Plattegrond Geversstraat, Rhijngeesterstraatweg en Deutzstraat. Het betreft hier de percelen 2155, 2054, 1076 (gearceerd).

Afbeelding 2: Rhijngeesterstraatweg 20, in de tijd dat het bewoond werd door de familie Van Meurs. De heer Van Meurs staat op het balkon met een logé. Rechts is het hek van 'Rozenhage' zichtbaar.

1901 de gemeente-verloskundige. Voor haar komst naar Oegstgeest had zij dit beroep drie jaar in Rijnsburg uitgeoefend. Pogingen een gecombineerde aanstelling als vroedvrouw in Rijnsburg en Oegstgeest te krijgen mislukten. In het eerste jaar na haar aanstelling in Oegstgeest was zij verantwoordelijk voor 27 verlossingen in deze gemeente. Dit aantal groeide gestaag tot een record-aantal van 58 verlossingen in 1909 ! Een jaar eerder had het echtpaar Van Meurs zelf een kind gekregen: zoon Hermanus Jan Willem zag op 30 mei het levenslicht. Ook in de hierop volgende jaren bleef Neeltje van Meurs verantwoordelijk voor een groot aantal verlossingen. Een en ander noopte haar in december 1917 een brief aan de Raad te schrijven. "Gezien de hoge rekening van sublimaat, watten enz, de groote reparatiekosten aan mijne fiets en nu nog de noodzakelijkheid zijnde een nieuwe fiets voor de practijk te moeten aanschaffen, neemt ondergeteekende de vrijheid de welwillendheid der Raad in te roepen om mij

daarin tegemoet te komen. Hopende op een goedgunstig antwoord verblijf ik." Het antwoord was 'goedgunstig' want in januari 1918 betuigde Neeltje van Meurs haar dank voor de toeslag die haar voor het komende jaar was toegedacht. Een jaar later was het echter weer zover. Deze keer vroeg Neeltje van Meurs om salarisverhoging omdat 'zooveel collegas in andere gemeenten dit ook [genieten] in plaats van toeslag.' Ook nu werd haar verzoek ingewilligd. De welwillendheid van de Raad kon echter niet verhinderen dat Neeltje van Meurs eind 1920 te kennen gaf zich weer als verloskundige in Rijnsburg te willen vestigen. Wat zij in 1901 al beoogde is haar nu gelukt: ze kreeg toestemming zowel verlossingen in Rijnsburg als in Oegstgeest te doen. In 1923 was zij verantwoordelijk voor 91 verlossingen, waarvan 24 in Oegstgeest. In januari 1924 keerde de familie Van Meurs weer terug naar Oegstgeest. Zij vestigden zich in de De Kempenaerstraat 42a en hier vierde Neeltje van Meurs in 1926 haar 25-jarig

jubiläum als gemeente-verloskundige. De driekleur wapperde die dag van bijna alle woningen aan de De Kempenaerstraat. Neeltje van Meurs kreeg in de ochtend bezoek van burgemeester Van Griethuysen, de beide wethouders J.C. Spaargaren en H.W. Rübenkamp, en de raadsleden C. Bakker en Joh. Uittenbogaard. In de namiddag kwam bijna het gehele gemeentepersoneel de jubilarisse gelukwensen. Namens hen sprak dokter D. Timmermans met wie zij veel had samengewerkt.

's Avonds werd Neeltje van Meurs gehuldigd door een commissie van patiënten en oudpatiënten. Naast mooie woorden vielen de jubilarisse enkele cadeaus ten deel. Zo ontving zij een vulkachel, een schemerlamp, een divan, een mooie palm en een album met de namen van allen die zij in de afgelopen 25 jaar terzijde had gestaan. De familie Van Meurs bood tijdens hun bewoning van Rhijngeesterstraatweg 20 in 1919 enige maanden onderdak aan Ann Jeanne Mac Neill (*Mangoend 1897). In 1921, kort voor hun verhuizing naar Rijnsburg, woonde Antonie Johan Westerman Holstijn (*Purmerend 1891) enige maanden bij hen in. Hij was arts te Endegeest.

Na het vertrek van de familie Van Meurs werd Rhijngeesterstraatweg 20 bewoond door Apolonia Nijssen (*Velsen 1864, + Oegstgeest 1939) de weduwe van bloembollenkweker Simon Lubbe (*Oegstgeest 1866, + Oegstgeest 1915). Anna M. A. Abelman woonde bij haar in. Na het overlijden van Apolonia Lubbe-Nijssen, verhuisde Anna Abelman naar de Deutzstraat.

De volgende bewoners kunnen velen zich nog herinneren. In 1939 betrok de familie Spitzen het pand. Wilhelmus Johannes Maria Louis Spitzen (*Wildervank 1877, + Harmelen 1969) was tot 1940 als onderwijzer werkzaam op de R.K. Willibrord-school. Meester Spitzen droeg in de klas een strochoedje en stond achter zijn lessenaar. Aan een spijltje van deze lessenaar hing meestal zijn horloge. Hij placht de kinderen aan te spreken met 'Jongetje' of

'Meisje' gevolgd door de achternaam. Meester Spitzen was getrouwd met Dorothea Jacoba Maria Johanna Gubbi (*Leiden 1878, + Oegstgeest 1944). Zij hadden één zoon Hendrikus Johannes Jacobus (*Dinteloord 1919). Hij wist nog te vertellen dat de keuken, die op het noorden lag, dermate koud was dat zijn moeder hier altijd een hoofddekseel droeg. De familie van Dora Gubbi kwam oorspronkelijk uit Ticino, Zwitserland, en had een parapluzaak aan de Aalmarkt in Leiden. Na het overlijden van Dora Spitzen-Gubbi in 1944 kwam het echtpaar J.A. Heijmans-Duynhoven in huis wonen. De heer en mevrouw Heijmans bewoonden de benedenverdieping, terwijl de heren Spitzen de bovenverdieping betrokken. De heer Heijmans was kleermaker van beroep en kwam uit Warmond. Als gevolg van het Britse bombardement op Leiden op 11 december 1944 raakte familie van de heer Heijmans, de familie Van Meel, dakloos. Tot december 1945 heeft dit gezin, bestaande uit vier personen (vader beheerde de fietsenstalling bij het station), eveneens in het huis aan de Rhijngeesterstraatweg ingewoond. Ondertussen werd bij het echtpaar Heijmans het eerste kind geboren. Het werd erg druk in huis en er moest veel worden geïmproviseerd. In 1945 vertrok Henk Spitzen naar Den Haag. Zijn vader verhuisde in 1948 naar huize 'Gaza' in Harmelen, waar hij in 1969 is overleden. De familie Heijmans bleef nog tot februari 1983 in het huis aan de Rhijngeesterstraatweg wonen.

Tot de sloop in juli 1986 is het huis bewoond door Angela P. van Leusden.

'Rozenhage', Rhijngeesterstraatweg 18

Lambertus Schouten (*Lent 1854, + Oegstgeest 1950) is de vroegst bekende bewoner van 'Rozenhage'. Schouten was gehuwd met Maria Bardina de Vries (*Amsterdam 1835, Oegstgeest 1908). Zij vestigden zich in 1881 in Oegstgeest. Wanneer zij in 'Rozenhage' zijn komen wonen is niet bekend.

Lambertus Schouten was bloemen- en plan-

Afbeelding 3: 'Rozenhage', vóór de verbouwing van 1933. De man voor het huis is de heer Schouten. Links is Rhijngeesterstraatweg 20 zichtbaar.

Afbeelding 4: 'Rozenhage' achterzijde, vóór de verbouwing van 1933. Op de voorgrond de oranjerie.

tenkweker. Achter het woonhuis aan de Rhijngeesterstraatweg strekte de tuin, een waar lustoord, zich uit tot aan de Geversstraat. Aan het huis grensde een oranjerie. Lambertus Schouten verzorgde tevens bij feesten de versiering van de kapel bij de Paters Jezuïeten in Katwijk. Deze planten en bloemen werden met een auto van Van der Luyt naar Katwijk gebracht. Uit een advertentie in een gemeentegidsje uit het begin van de jaren dertig blijkt dat de inmiddels bejaarde Lambertus Schouten nog steeds werkzaam was als bloemist. Zijn 'knecht' was Frederik de Ruyter. Na het overlijden van zijn vrouw deed Geertruida Dobbe van Bergen (*Oegstgeest 1874) het huishouden. Toen Lambertus Schouten in 1933 verhuisde naar de Van Assendelftstraat ging zij met hem mee.

In 1933 werd 'Rozenhage' verbouwd door architect A.J. Vester voor Jan Kamsteeg. Aan de buitenzijde werden de kozijnen vervangen en gemoderniseerd, waardoor het huis een geheel ander aanzien kreeg. Ook het hekwerk werd vernieuwd. De oranjerie bleef gehandhaafd. Inwendig wer-

Afbeelding 5: Advertentie in een gemeentegidsje. Rhijngeesterstraatweg 108 is later vernummerd tot 18.

L. SCHOUTEN
BLOEMISTERIJ „ROZENHAGE”
Aanleg en onderhoud van tuinen - Tuinarchitectuur
Kandel in Tuin- en Kamerplanten
RHIJNGEESTERSTRAATWEG 108

den een suitebetimmering en een schoorsteen weggebroken. Bovendien werd de hall vergroot. De familie Kamsteeg zou het huis na de verbouwing bewonen tot 1937, in welk jaar zij naar Katwijk verhuisde. Het huis bleef evenwel eigendom van Kamsteeg. Van 1937 tot 1969 is 'Rozenhage' bewoond door de familie Hoytink. Gerrit Jan Hoytink had een functie bij de belastingen. De familie kwam van de Oude Rijnzichtweg en verhuisde in 1969 naar Dinxperlo. In 1970 is het pand afgebroken. De voormalige tuin biedt nu plaats aan bedrijfsruimte van de Firma Kamsteeg.

Afbeelding 6: De huidige situatie.

Bronnen:

- Gemeente-archief Oegstgeest
- De heer H.J.J. Spitzen, Den Haag
- Meuffrouw A. van der Hulst

Herkomst foto's:

- afb. 1: Plattegrond, Gemeente-archief Oegstgeest.
- afb. 2: Voorzijde Rhijsgeesterstraatweg 20, archief V.O.O., ter beschikking gesteld door de heer J.A. Heijmans.
- afb. 3: Voorzijde 'Rozenhage', ter beschikking gesteld door mevrouw G. Kortman-van Dam, Leiderdorp.
- afb. 4: Achterzijde 'Rozenhage' met oranjerie, ter beschikking gesteld door mevrouw G. Kortman-van Dam, Leiderdorp.
- afb. 5: Advertentie, overgenomen uit een (ongedateerde) gemeentegids uit het begin van de jaren dertig.
- afb. 6: De huidige situatie (foto Ineke Oele-Kap).

Maria Fehmers-Schlatmann
Ineke Oele-Kap

BIJNAMEN EN BENAMINGEN TE OEGSTGEEST (2)

SODOM EN GOMORRAH, NAZARETH EN HET MEER VAN GALILEA

In de achter ons liggende periode is weer eens gebleken dat ons verenigingsorgaan goed gelezen, maar ook besproken wordt. Zo werden wij benaderd door mevrouw Corrie van der Voort-Riem, Celebesstraat 31, die het artikel 'Bijnamen en benamingen te Oegstgeest', geplaatst in de februari-editie van dit jaar, in de familiekring aan de orde had gesteld.

Wat betreft de achtergrond van het feit dat de Oegstgeestenaren vroeger de bijnaam 'klokkenverzuipers' hadden, was mevrouw Mieke van der Voort-van der Meij, Flora-laan 32 (zij woonde vroeger bij de 'Drie Witte Palen'), van mening dat het hier om een 'verzopen' klok voor het raadhuis ging, en niet om een kerkklok. Als deze lezing juist is zouden niet specifiek de rooms-katholieken, noch de protestanten de 'snoodaards' zijn geweest, maar enkele politici en/of ambtenaren! Als er leden van de vereniging zijn, die deze lezing van het verhaal al eens eerder hoorden, vernemen wij dit graag van u.

De zwager van mevrouw Van der Voort-van der Meij, de heer Dick Doldersum uit Valkenburg, was van mening dat niet de 'Maaldrift' de bijnaam 'Nazareth' had, maar het dorp Valkenburg.

De benaming zou dateren uit de tijd dat er gelovigen waren van buiten Valkenburg, die absoluut in Valkenburg wilden 'kerken'. Vermoedelijk lag hieraan de veronderstelling ten grondslag dat dáár op de juiste manier Gods Woord werd verkondigd. Om Valkenburg te bereiken moest men de Rijn oversteken. De Rijn werd door deze aanhangers van het 'ware geloof' (of door hun bespotters?) aangeduid als het Meer van Galilea. En via dat 'meer' kwam men in Nazareth (Valkenburg!) terecht.

Dat Rijnsburg en Valkenburg werden aangeduid als 'Sodom en Gomorrah' (de in

het Oude Testament genoemde steden die door zondig gedrag van de bewoners vernietigd werden) werd in de familiekring betwijfeld.

Eerder zouden Rijnsburg en Katwijk hierop aanspraak kunnen maken, hebben wij begrepen.

De Rijnsburgers en Katwijkers trokken vroeger veelvuldig tegen elkaar ten strijde, waarbij veelal de liefde van een jongeman uit het ene dorp voor een jongedochter uit het andere dorp de aanleiding tot de strijd was.

Een aardige toevoeging: de familie wist zich nog goed te herinneren dat gelovigen, die op zondag alleen te voet mochten reizen, hun ziel in het geheim toch wel eens verkochten aan het openbaar vervoer, met name aan de Blauwe Tram. De halte 'Buitenlust', enigszins buiten de bebouwde kom, was een geliefde uitstapplaats. Vandaar ging men te voet verder, zodat het vergrijp voor geloofsgenoten in het dorp onopgemerkt bleef.

Het raadsel van de benaming 'De Kaap' voor het stukje Terweeweg tussen de De Kempenaerstraat en de Geversstraat, is nog steeds niet opgelost.

Riet van Dort

IN GESPREK MET ...

Regelmatig interviewen leden van de afdeling onderzoek van onze Vereniging oudere Oegstgeestenaren, die iets kunnen vertellen over Oegstgeest in vroeger tijden.

Zo sprak ondergetekende ondermeer met Kees Juffermans op zijn kamer nr. 1 in Huize 'Rustenborgh', en met Jac Milikan in zijn woning aan de Terweeweg 73.

Juffermans bleek geen 'echte' Oegstgeestenaar te zijn; wèl heeft hij vanaf zijn zesde jaar in Oegstgeest gewoond, grotendeels rondom de Haarlemmertrekvaart.

Jac Milikan daarentegen woont in het huis waar hij geboren is...

KEES JUFFERMANS

Warmond

Kees Juffermans werd geboren in Warmond op 15 maart 1905. Zijn officiële namen luiden Cornelis Gerardus. Zijn vader heette Johannes Juffermans en zijn moeder Gerarda Zeestraten.

Gedurende de eerste levensjaren van Kees woonde het gezin Juffermans in Warmond in een huisje dicht bij de spoordijk.

Omstreeks 1910 verkoopt de vader van Kees dit huis omdat hij in Oegstgeest aan de Haarlemmertrekvaart de reeds bestaande boerderij 'Klein Bouwlust' met enige hectaren grond kan kopen. Dit was wat vader Juffermans altijd al wilde.

Vader leeft zich uit op zijn bedrijf als boer en als tuinder, want hij heeft wat vee en een tuinderij.

Gedurende zijn kleuterjaren leefde Kees dus in Warmond, maar omdat de afstand van het huis aan de Haarlemmertrekvaart even ver van de kern van Warmond als van die van Oegstgeest verwijderd is, blijven de kinderen Juffermans ook na de verhuizing in Warmond op school.

Het gezin zou uiteindelijk twaalf kinderen tellen.

Kees groeit op

Na zijn schooltijd in Warmond gaat Kees meteen aan het werk bij zijn vader op het bedrijf in Oegstgeest. Daar groeit hij uit tot een vakman op agrarisch gebied in brede zin, en vooral ontwikkelt zich in hem de koopmansgeest, die hij later erg goed zou

gebruiken.

Het leven op de boerderij aan de Haarlemmertrekvaart kabbelt rustig voort. Kees wordt groot. 'Vermaak' in de zin van de tegenwoordige tijd was er niet, zelfs nog geen radio.

De grotere kinderen vinden de zondagse wandeling met vader naar de Hartebrugkerk in Leiden een 'uitje'; ze gingen immers naar 'de stad'!

De Kwaaklaan heet in die tijd in de volksmond de 'Populierenlaan', vanwege de hoge populieren die er stonden. De 'Kwaakbrug' wordt 'de schuine brug' genoemd en het 'Jagershuisje' in het Bos van Poelgeest heet 'het huisje met de koepel'.

Tot zijn huwelijk woont Kees bij zijn vader en moeder.

Van het dorp Oegstgeest weer snel naar 'buiten'

Kees trouwt, naar zijn zeggen 'omstreeks' zijn 30e jaar, met een meisje uit Warmond, Gerarda de Vroomen. Kees en zijn vrouw betrekken een etagewoning op de Terweeweg/hoek Emmalaan. Voor de jong-gehuwde Juffermans is dit een hele overgang, maar er was geen andere woning ter beschikking.

Op aansporing van zijn vader koopt Kees enkele hectaren grond, die vrij komen aan de Haarlemmertrekvaart, aan de 'Hol Maren'. Na enige tijd komt aan dezelfde 'Hol Maren' het bedrijf vrij van de heer Kerkvliet. Kees koopt het bedrijf en gaat er met zijn gezin wonen. Vanaf dat moment kunnen Kees

De Kwaakbrug, of 'de schuine brug', zoals Kees Juffermans die in zijn jeugd gekend heeft.

Juffermans en de zijnen hun vleugels uitslaan en leven en werken zoals zij dat willen.

Het hart van Juffermans - alhoewel tuinder en boer - gaat het meest uit naar de boerderij en naderhand steeds meer naar de veehandel. Kees Juffermans wordt een goede veekenner en een prima handelman. Tot op hoge leeftijd zou hij in de veehandel actief zijn.

Zijn kinderen (vier jongens en twee meisjes) worden groot en zoeken op hun beurt hun bestemming.

Jachthaven

Op 'renteniersleeftijd' verkoopt Kees zijn spul aan een van zijn zoons; deze zette de Jachthaven 'Welgelegen' op en stootte het agrarisch bedrijf af. Kees zelf had al iets in die richting opgezet. De watersport was in opkomst en Juffermans senior had - als zakenman - het belang hiervan tijdig onderkend.

De oudste Juffermans

Na de verkoop van zijn bedrijf woont Kees Juffermans met zijn vrouw in de Floxlaan. Agrarisch werk doet hij niet meer; hij legt zich uitsluitend toe op de veehandel.

Na de dood van zijn lieve vrouw Gerarda betreft een van zijn dochters deze woning. Al weer vier jaar geleden is Kees verhuisd naar 'Rustenborch', het verzorgingshuis bij de rooms-katholieke kerk. Kees voelt er zich prima thuis en geniet van zijn laatste jaren in heerlijke rust. Daar hoopt hij op 15 maart a.s. zijn 80e verjaardag te vieren. Hij zal dan de eerste Juffermans zijn, die zo oud geworden is.

JAC MILIKAN

Land en uitzicht op het bos

Jac Milikan woont in het huis, waar hij op 5 mei 1916 geboren werd: Terweeweg 73. De woning doet enigszins denken aan een klein landhuisje. Zijn vader, die bij de PTT in Leiden werkte, heeft het huis in 1915 laten bouwen door de Fa. Haasnoot uit de De Kempnaerstraat.

Land was er genoeg, toen Jac nog jong was. Rondom het huis was er alleen maar land; aan de achterzijde had men vrij uitzicht op het 'Bos van Wijckerslooth'. Het land was vooral het bollenland van G. Lubbe. Jac herinnert zich dat de schilder, die de naam op Lubbe's pand schilderde,

geen spatie aanbracht tussen de hoofdletters 'G' en 'L'. Er stond dus 'GLubbe' en sommigen spraken dan ook van 'GLubbe'.

Milikan - Mille des champs

De voorouders van Jac Milikan behoorden tot de Franse Hugenoten, die naar Nederland vluchtten. De naam 'Milikan' is een verbastering van 'Mille des champs'. De stamboom is bekend tot 1641.

De ouders van Jac moeten, naar de begrippen van toen, wat betreft geloofszaken ruimdenkend zijn geweest. Alhoewel de familie niet rooms-katholiek is gaat Jac in 1920 naar de kleuterschool op Duinzicht, bij de Zusters Franciscanessen. Met zijn zesde jaar gaat hij voor twee jaar naar de hervormde Julianaschool aan de Endegeesterstraatweg. Wanneer zijn broer Theo óók naar school moet, besluiten zijn ouders beide kinderen onder te brengen op de algemene gemeenteschool aan de Geversstraat, bij de heer Renes. Op die school kunnen de leerlingen in hun vrije tijd zelfs

privé-les in het Frans krijgen. Speelden hierbij de Hugenoten-'wortels' een rol?

Techniek

Na de lagere school gaat Jac naar de Ambachtsschool aan de Haagweg. Daarna wil hij gaan werken op het Kamerlingh Onnes Laboratorium. Helaas is zijn technische kennis onvoldoende.

Jac gaat werken bij het Technisch Bedrijf van Hogewoning in de Leidse Waldeck Pymontstraat en volgt lessen aan de MSG. Hierna doet hij opnieuw examen voor toelating tot het Kamerlingh Onnes Laboratorium, en: met succes.

Op het laboratorium kan hij zijn liefde voor de fijntechniek botvieren. Ook thuis knutselt hij veel; vooral uurwerken trekken hem aan. Niet lang werkt Jac op het laboratorium, want hij krijgt een baan bij de toenmaals bekende Fa. Wassenaar in Den Haag, waar hij het horlogevak tot in alle finesses leert.

"Jac, er is een huisje te huur aan de Terweeweg, naast Melkboer Maat."
(hoek De Kempeneerstraat)

Eigen zaak

Het is 1938. Jac zit thuis te werken. Dan roept zijn moeder van onderaan de trap: "Jac, er is een huisje te huur aan de Terweeweg, naast Melkboer Maat".

Samen gaan ze er naar toe met als resultaat: Jac huurt het huis en begint daar een eigen horlogezaak met een reparatieafdeling. Een oude toonbank van De Bijenkorf siert het interieur.

Tot 1964 oefent Jac hier zijn bedrijf uit, terwijl hij na zijn huwelijk in de Duivenvoordestraat ging wonen.

In 1964 wordt de melkhandel van Maat overgenomen door Zwanenburg, die het pandje van Jac bij het vernieuwde bedrijf wil voegen. Jac. heeft inmiddels zijn intrek genomen in de ouderlijke woning aan de Terweeweg en maakt aan het huis een aanbouw voor zijn horlogerie.

Tot zijn 65e jaar heeft hij hier zijn beroep uitgeoefend, tot hij om gezondheidsredenen moest stoppen.

Herman Meijer

UIT HET ARCHIEF GELICHT

In het archief van de gemeente Oegstgeest zijn heel wat stukken te vinden over de nijverheid in de 19e eeuw. Zo werden tussen 1816 en 1848 diverse malen 'Staten der Fabrieken, Trafaijken en Bedrijven, aanwezig in Oegstgeest en Poelgeest', opgemaakt. Eén van deze staten, die de situatie op 1 januari 1848 weergeeft, treft u hieronder aan. Een aantal van de genoemde bedrijven lag op het huidige grondgebied van Leiden.

Namen van de Fabrikanten Trafijkanten etc.	Omschrijving van de fabrieken, trafijken of bedrijven	Hoeveel werklieden worden er gemiddeld gebezigd		Hoeveel is het be- drag van het- geen gefabri- ceerd wordt in maten uitgedrukt
		----- volwass.	kinderen -----	
Cornelia van Rijnsouw geb. Van Werkhoven	wollennaaiester	----	acht	
Barnaart & Terwee	zoutziederij	zes	----	200.000 hl zout
L. Drost	rietdekker	één	----	
Jan Webbe	kleermaker	zonder	zonder	
J. Molenbroek	broodbakker	één	----	15.500 hl tarwe 6.000 hl rogge

Namen van de Fabrikanten Trafijkanten etc.	Omschrijving van de fabrieken, trafijken of bedrijven	Hoeveel werklieden worden er gemiddeld gebezigt		Hoeveel is het bedrag van hetgeen gefabriceerd wordt in maten uitgedrukt
		----- volwass.	----- kinderen	
A. Marbus	verwer	zonder	----	
Jan van Rijnsouw	timmerman	zonder	----	
J. Dobbe van Bergen	metselaar	één	----	
J. Edema	schoenmaker	zonder	----	
M. Hofdijk	schoenmaker	zonder	----	
Weduwe Cohen	slagterij	twee	----	
H. Driessen jr.	verwer, glazenier, rijtuigschilder	twee	----	
F. de Rooij	timmerman en molenmaker	twee	----	
W. van de Genugten	broodbakker	twee	----	27.000 hl tarwe 5.000 hl rogge
A. Kortekaas	schoenmaker	zonder	zonder	
W. Macalester Loup	pan- en tegelbakker	elf	----	180.000 pannen & 140.000 stuks tegels
A. Oudshoorn	bloemisterij	acht	----	
J.C. Noordendorp	steenbakkerij	twintig	zes	260.000 stuks steen
J. Wareman	broodbakker	zonder	----	13.500 hl tarwe 9.000 hl rogge
Wed. P.A.W. Wernink en Zonen	kalkbranderij	acht	----	17.000 mudden kalk
C.C. Marck	lijmziederij	vijf	----	5.000 hl lijm
J.H. Meerburg	zaagmolen	vier	----	
C. Oosterbeek	schoenmaker	zonder	zonder	
J. Boon	vleeschhouwerij	zonder	zonder	

Namen van de Fabrikanten Trafijkanten etc.	Omschrijving van de fabrieken, trafijken of bedrijven	Hoeveel werklieden worden er gemiddeld gebezigd		Hoeveel is het be- drag van het- geen gefabri- ceerd wordt in maten uitgedrukt
		----- volwass. kinderen -----		
C. Groen	molenmaker en tim- merman	acht	----	
S. Marsman	slagterij	zonder	----	
F.L. Musers	slagterij	één	----	
M. Dieben	kleerbleekerij	acht	----	
Chr. de Keijzer	kleerbleekerij	elf	----	
J. Langendorp	kleerbleekerij	vijf	----	
Cornelis Arentz.	bloemist	twee	----	
J.J. Wijsman	kleerbleekerij	acht	----	
A. Verboog	tuinman	twee	----	
M. Voermans	kleerbleekerij	acht	----	
P.A. Bronsgeest	houtzaagmolen	zes	vier	
Dirk de Groot	kleermaker	één	----	

Carla de Glopper

UIT HET FOTO-ALBUM VAN...

DE VEREENIGING OUD OEGSTGEEST

Oegstgeest bouwt nog steeds... (jaren dertig)

We zien de huizen, thans aangeduid als Emmaplein 4 (met puntdak) en Prinsenlaan 4 en 6. We kijken aan tegen de achterzijde van de huizen. De foto is genomen vanaf de plaats waar nu de Regenetesselaan ligt. Van de huizen met de platte daken (rechts in beeld) is nog een deel bewaard gebleven.

Op de voorgrond is een werknemer van Aannemer Nek bezig met een in aanbouw zijnd pand. Wie is het ?

(foto afkomstig uit privé-verzameling mevrouw J. Nek-van der Luit, + 1994).

UIT HET FOTO-ALBUM VAN...

DE VEREENIGING OUD OEGSTGEEST

Ook het openbaar vervoer stelde in het begin van de jaren dertig zijn eisen. Deze foto van de blauwe tram is gemaakt in 1934 bij het Groene Kerkje. De aanhangrijtuigen worden getrokken door een tram, die pas twee jaar oud is. Het achterbalkon is vol...

De aangangwagens hadden overigens voordien ook dienst gedaan als stoomtramrijtuig.